

ΒΑΛΕΡΙΟ ΜΑΣΙΜΟ

ΜΑΝΦΡΕΝΤΙ

Ο ΧΡΗΣΜΟΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: L'ORACOLO
Από τις Εκδόσεις Mondadori, Μιλάνο 1990
ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ο Χρησμός**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Valerio Massimo Manfredi
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Άμψυ Ραϊκού
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Αρετή Μπουκάλια
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Κατερίνα Δουρίδα
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Νέλλυ Βασιλείου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχατά

© Valerio Massimo Manfredi 1990,
First published by Arnoldo Mondadori Editore s.p.a.
© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Igor Zh./shutterstock.com,
Anawat Sudchanham/123rf.com, Νικόλαος Κώτσος/el.wikipedia.org
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2004

Πρώτη έκδοση: Μάιος 2004
Ένατη ανατύπωση: Μάιος 2017
Έντυπη έκδοση ISBN 978-960-274-772-8
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-960-496-968-5

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίου.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

ΒΑΛΕΡΙΟ ΜΑΣΙΜΟ
ΜΑΝΦΡΕΝΤΙ

Ο ΧΡΗΣΜΟΣ

*Μετάφραση:
Άμπν Ραϊκού*

ΕΝΑΤΗ ΑΝΑΤΥΠΩΣΗ

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ
ΤΟΥ ΒΑΛΕΡΙΟ ΜΑΣΙΜΟ ΜΑΝΦΡΕΝΤΙ

Οι Έλληνες της Δύσης, Λιβάνης, 1997
Μέγας Αλέξανδρος, Ο γιος του ονείρου, Λιβάνης, 1999
Μέγας Αλέξανδρος, Η άμμος του Άμμωνα, Λιβάνης, 1999
Μέγας Αλέξανδρος, Τα πέρατα του κόσμου, Λιβάνης, 2000
Ακρόπολη, Λιβάνης, 2000
Η επιστροφή από την Τροία, Λιβάνης, 2001
Η ασπίδα της Σπάρτης, Λιβάνης, 2002
Η τελευταία λεγεώνα, Λιβάνης, 2002
Παλλάδιο, Λιβάνης, 2002

Από τις Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ κυκλοφορούν:

Ο Πύργος της Μοναξιάς, 1998, μτφρ. Λένα Ταχμαζίδου
Ο Φαράω της άμμων, 2000, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Χίμαιρα, 2002, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Ο τύραννος των Συρακουσών, 2004, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Η Αυτοκρατορία των Δράκων, 2005, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Οι εκατό ιππότες, 2006, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Ζευς, 2007, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Ο Χαμένος Στρατός, 2008, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Οι τελευταίες ημέρες του Καίσαρα, 2009, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Μέγας Αλέξανδρος – Το μυστικό του τάφου του, 2010,
μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Η αρένα των αιώνων, 2011, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Ξενοδοχείο Μπρούνι, 2012, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Το όνομά μου είναι Κανένας – Ο όρκος (Βιβλίο 1), 2013,
μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Το όνομά μου είναι Κανένας – Ο γυρισμός (Βιβλίο 2), 2014,
μτφρ. Άμπυ Ραΐκου
Τα θαύματα του αρχαίου κόσμου, 2016, μτφρ. Άμπυ Ραΐκου

*Κι εκείνος, αφού είδε το τέλος τόσων πόνων,
για δεύτερη φορά θα ξανακατεβεί στον αδυσώπητο Άδη,
χωρίς να έχει περάσει στη ζωή ούτε μια μέρα γαλήνης.*

Λυκόφρων*

*Κανένας όνομα έχω εγώ. Κανένα με φωνάζουν κι η μάνα μου
κι ο κύρης μου, κι οι άλλοι μου οι συντρόφοι.*

Ομήρου *Οδύσσεια*, ραψωδία ι, 366-367,
μτφρ. Αργύρη Εφταλιώτη – Νικ. Ποριώτη

---

* Τραγικός ποιητής του 4ου-3ου αιώνα π.Χ. Έζησε στην Αλεξάνδρεια. Το σημαντικότερο έργο του *Αλεξάνδρα* είναι ο μονόλογος ενός δούλου-φρουρού της Αλεξάνδρας (Κασσάνδρας) που αναφέρει στον Πρίαμο τις προφητείες της μάντισσας. (Σ.τ.Μ.)

Εφύρα, Βορειοδυτική Ελλάδα, 16 Νοεμβρίου 1973, 8.00 μ.μ.

ΤΡΕΜΟΠΑΙΞΑΝ ΞΑΦΝΙΚΑ οι κορυφές των ελάτων, τα ξε-
ρά φύλλα στις βελανιδιές και στα πλατάνια σαν να ανα-
τρίχιασαν, χωρίς να 'χει ωστόσο φυσήξει αέρας, και η
μακρινή θάλασσα φάνταζε παγωμένη κι ακίνητη σαν να 'ταν
φτιαγμένη από σχιστόλιθο.

Στον ηλικιωμένο αρχαιολόγο φάνηκε για μια στιγμή πως όλα
σώπασαν: το τιτίβισμα των πουλιών και το γάβγισμα των σκυ-
λιών, ακόμη και η φωνή του ποταμού, λες και τα νερά έγλειψαν
τις όχθες και τα βότσαλα της κοίτης του, χωρίς να τα αγγίξουν,
λες και η γη συνταράχτηκε ξαφνικά από ένα σκοτεινό τρέμουλο.

Πέρασε το χέρι μέσα από τ' άσπρα του μαλλιά, λεπτά σαν
το μετάξι, ακούμπησε το μέτωπό του κι αναζήτησε εντός του το
κουράγιο για να μπορέσει να σταθεί –ύστερα από τριάντα χρό-
νια πεισματάρικης, ακούραστης προσπάθειας– αντιμέτωπος με
το τέλος της πορείας που είχε χαράξει.

Κανείς δε θα μπορούσε να μοιραστεί μαζί του εκείνη τη στιγ-
μή. Οι εργάτες του, ο Γιώργος ο μεθύστακας κι ο Στάθης ο κα-
βγατζής, αφού άφησαν τα εργαλεία στη θέση τους, είχαν κιόλας
απομακρυνθεί, με τα χέρια χωμένα στις τσέπες και τον γιακά
ανασηκωμένο. Ο ήχος των βημάτων τους πάνω στα χαλίκια του
δρόμου ήταν ο μοναδικός που ακουγόταν μέσα στο σούρουπο.

Ένωσε να τον πλημμυρίζει αγωνία. «Άρη!» φώναξε. «Άρη,
είσαι ακόμη εδώ;»

Ο φύλακας έτρεξε προς το μέρος του. «Μάλιστα, κύριε καθηγητά, εδώ είμαι».

Δεν ήταν όμως παρά μια στιγμιά αδυναμίας.

«Άρη, αποφάσισα να μείνω λίγο ακόμη. Εσύ μπορείς να κατεβείς στο χωριό. Είναι ώρα για το δείπνο... μάλλον θα πεινάς».

Ο φύλακας τον κοίταξε με στοργή, σαν να 'θελε να τον προστατέψει. «Ελάτε κι εσείς, κύριε καθηγητά. Έχετε κι εσείς ανάγκη να φάτε και να ξεκουραστείτε. Κάνει και ψύχρα... αν μείνετε εδώ, θ' αρρωστήσετε».

«Όχι, Άρη, πήγαινε... εγώ θα μείνω λίγο ακόμη».

Ο φύλακας απομακρύνθηκε απρόθυμα, μπήκε στο υπηρεσιακό αυτοκίνητο και πήρε τον δρόμο για το χωριό. Ο καθηγητής Χαρβάτης ακολούθησε για λίγο με το βλέμμα τους προβολείς που φωτιζαν τις πλαγιές του βουνού κι έπειτα μπήκε στο μικρό κτίσμα της μονής*. Με μια αποφασιστική κίνηση ξεκρέμασε ένα φτυάρι από τον τοίχο, άναψε μια λάμπα θυέλλης και κατευθύνθηκε προς την είσοδο του παλιού οικοδομήματος του Νεκρομαντείου.

Όταν έφτασε στο τέρμα ενός μεγάλου κεντρικού διαδρόμου, στην αρχή της σκάλας την οποία είχαν φέρει στο φως την τελευταία εβδομάδα, αποφάσισε να κατέβει πολύ πιο κάτω από το επίπεδο της Στοάς των Θυσιών, σε μια αίθουσα μισογεμάτη ακόμη από τα χρώματα της ανασκαφής. Κοίταξε τριγύρω, λογαριάζοντας με το βλέμμα του τον στενό χώρο, κατόπιν μέτρησε μερικά βήματα προς τον δυτικό τοίχο και σταμάτησε. Ανασκάλεψε με το φτυάρι το χώμα που κάλυπτε το δάπεδο ώσπου χτύπησε σε μια σκληρή επιφάνεια. Απομάκρυνε τα χώματα κι αποκάλυψε μια πέτρινη πλάκα μ' ένα φίδι χαραγμένο πάνω της, το παγερό σύμβολο του Κάτω Κόσμου.

---

* Μονή Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου· ύστερα από ανασκαφές που διενεργήθηκαν το 1958-1964 και 1976-1977 υπό την αιγίδα της Αρχαιολογικής Εταιρείας, εντοπίστηκε κάτω από τη μονή το ελληνιστικό νεκρομαντείο. (Σ.τ.Μ.)

Έβγαλε από την τσέπη του το μυστρί κι έξυσε γύρω γύρω την πλάκα. Έπειτα στερέωσε την άκρη του φτυαριού στο άνοιγμα και χρησιμοποιώντας το σαν μοχλό ανασήκωσε την πλάκα λίγα εκατοστά. Την έσπρωξε κι αμέσως τον χτύπησε μια μυρωδιά από μούχλα και νοτισμένο χώμα.

Μπροστά του ανοιγόταν μια μαύρη τρύπα, ένα κρύο και σκοτεινό χάσμα που μέχρι τώρα κανείς δεν είχε εξερευνήσει: το Άδυτον, η αίθουσα του μυστικού χρησμού, το μέρος όπου μόνο ελάχιστοι μνημένοι μπορούσαν να καλέσουν τα χλωμά φαντάσματα των νεκρών.

Χαμήλωσε τη λάμπα φωτίζοντας μια καινούργια σκάλα κι ένωσε τη ζωή να τρεμοπαίζει μέσα του σαν τη φλόγα ενός κεριοῦ που πάει να σβήσει.

*Στου τριόβαθου βρεθήκαμε Ωκεανού τις άκρες,
εκεί που των Κιμμεριωτών είν' ο λαός κι η χώρα,
που καταχνιά και σύγνεφα για πάντα τους σκεπάζουν,
και του ήλιου του χρυσόλαμπρου δεν τους θωρούν
οι αχτίδες,
μήτε προς τ' αστερόσπαρτα σαν ανεβαίνει ουράνια,
μήτε απ' τα ύψη τ' ουρανού στη γης σαν κατεβαίνει,
μόνε τους άμοιρους φρικτή πλακώνει πάντα νύχτα.**

Απάγγελλε σαν προσευχή τους στίχους του Ομήρου, τα λόγια της *Νέκυιας*** , το ταξίδι του Οδυσσέα στη Χώρα των Σκιών. Μόλις έφτασε στη δεύτερη υπόγεια στοά, σήκωσε τη λάμπα και φώτισε τους τοίχους. Το μέτωπό του ρυτιδώθηκε κι άρχισε να ιδρώνει, τα χέρια του έτρεμαν κι έκαναν το φως να χορεύει γύ-

* Ομήρου *Οδύσσεια*, ραψωδία λ, στίχοι 13-19, μτφρ. Αργύρη Εφταλιώτη – Νικ. Ποριώτη. (Σ.τ.Μ.)

** *Νέκυια* ονομάζουν οι φιλόλογοι τη ραψωδία λ της *Οδύσσειας*: από το αρχαίο *νέκυς* που σημαίνει «νεκρός». (Σ.τ.Μ.)

ρω του καθώς αποκάλυπταν σκηνές από μια πανάρχαιη τρομακτική ιεροτελεστία: τη θυσία ενός μαύρου κριαριού με το αίμα απ' τον κομμένο του λαιμό να τρέχει σ' έναν λάκκο. Κοίταξε τις μορφές που έσβηναν, ροδαλές από την υγρασία, διέτρεξε με αβέβαια βήματα τους τοίχους ολόγυρα· ήταν γεμάτοι με ονόματα ανθρώπων. Σε κάποια απ' αυτά αναγνώρισε σπουδαία πρόσωπα ενός μακρινού παρελθόντος, όμως πολλά ήταν ακατανόητα και τα γράμματα δε διακρίνονταν. Μετά την αναγνωριστική του ματιά η λάμπα φώτισε πάλι τη σκηνή της θυσίας. Από τα χείλη του βγήκαν καινούργιοι σίχοι:

*Κι εγώ έσυρα το κοφτερό σπαθί από το πλευρό μου,
κι έσκαψα λάκκο ως πήχη μια, του μάκρου
και του πλάτου,
και χύνω ολόγυρα σταλιές στους πεθαμένους όλους,
πρώτα μελόνερο, ύστερα γλυκό κρασί, και τρίτο
πάλε νερό. Και με λευκό τα πασπαλίζω αλεύρι.
Και λέγοντας πολλές ευκές στ' αδύναμα κεφάλια
των πεθαμένων...**

Κατευθύνθηκε προς το κέντρο της αίθουσας, γονάτισε και άρχισε να σκάβει. Το χώμα ήταν κρύο κι έκανε τα χέρια του να πονάνε. Σταμάτησε για λίγο, χώνοντας τα παγωμένα του δάχτυλα κάτω από τις μασχάλες του. Ο αχνός της αναπνοής του θάμπωνε τους φακούς των γυαλιών του κι αναγκάστηκε να τα βγάλει για να τα σκουπίσει. Ξανάρχισε να σκάβει και τα δάχτυλά του άγγιξαν μια επιφάνεια λεία και ψυχρή σαν πάγο. Τα τραβήξε απότομα σαν να τον είχε δαγκώσει φίδι κρυμμένο μες στον βούρκο. Σήκωσε το βλέμμα στον τοίχο απέναντί του κι είχε την αίσθηση ότι τον είδε να κουνιέται. Πήρε βαθιά ανάσα· ήταν

---

* Ομήρου *Οδύσσεια*, ραψωδία λ, σίχοι 24-30. (Σ.τ.Μ.)

κουρασμένος, νησιτικός, επρόκειτο σίγουρα για παραίσθηση.

Βύθισε τα χέρια του στη λάσπη κι ένωσε πάλι εκείνη την αίσθηση: μια επιφάνεια λεία, τέλεια. Τη διέτρεξε με τα δάχτυλα, γύρω γύρω, την καθάρισε όσο καλύτερα μπορούσε κι ακούμπησε κάτω τη λάμπα. Μέσα στο καστανό χώμα αντίκρισε τη γλωμμή και κρύα λάμψη του χρυσού.

Ξανάρχισε το σκάψιμο πιο ζωηρά και σύντομα εμφανίστηκε το χείλος ενός αγγείου. Ένα αγγείο εκπληκτικής ομορφιάς κι αξιοθαύμαστης τεχνικής βρισκόταν θαμμένο στο χώμα, ακριβώς στο κέντρο της αίθουσας.

Τα χέρια του κινούνταν τώρα γρήγορα κι αποφασιστικά, ενώ, κάτω από τις πυρετώδεις κινήσεις των λεπτών του δαχτύλων, το εκπληκτικό αντικείμενο φαινόταν να ξεπροβάλλει από το χώμα ζωντανό, πλημμυρισμένο από μια αόρατη δική του ενέργεια. Ήταν πολύ παλιό, διακοσμημένο με παράλληλες ζώνες, ενώ το μεγαλύτερο τμήμα της επιφάνειάς του καταλάμβανε ένα πλατύ εγχάρακτο σχέδιο.

Ο γέρος ένωσε δάκρυα να του ανεβαίνουν στα μάτια και τη συγκίνηση να τον πνίγει. Αυτός ήταν λοιπόν ο θησαυρός που κυνηγούσε μια ολόκληρη ζωή; Αυτός ήταν ο στύλος και ο ομφαλός της γης, το αγγείο του φωτός και της σκιάς, το χρυσάφι και το αίμα, η αγνότητα και το μίσμα;

Ακούμπησε τη λάμπα καταγής, άγγιξε με δάχτυλα που έτρεμαν το μεγάλο αγγείο που έλαμπε, το πήρε στα χέρια του, το σήκωσε στο ύψος του προσώπου του και τα μάτια του γέμισαν από μια απερίγραπτη έκπληξη. Στο κεντρικό σχέδιο διακρινόταν ένας άντρας που κρατούσε ένα σπαθί και περπατούσε κουβαλώντας στην πλάτη του ένα φτυάρι με μακριά λαβή... ή μήπως επρόκειτο για κουπί; Απέναντί του, ένας άλλος άντρας με ρούχα οδοιπόρου σήκωνε το δεξί του χέρι σαν να τον ρωτούσε κάτι. Στη μέση ένας βωμός και δίπλα ένας ταύρος, ένα κριάρι κι ένας κάπρος.

Θεέ και κύριε, η προφητεία του Τειρεσία ήταν χαραγμένη σε

χρυσάφι μπροστά στα μάτια του, η προφητεία που ανήγγελλε το τελευταίο ταξίδι του Οδυσσέα... το ταξίδι που δεν είχε περιγράψει ποτέ κανείς, το ταξίδι που δεν αφηγήθηκε ποτέ κανείς· ένα ταξίδι στην ήπειρο, δηλαδή στην ενδοχώρα, έναν Οδυσσέα από λάσπη και σκόνη που κατευθυνόταν σ' ένα μέρος πολύ μακριά από τη θάλασσα, ένα μέρος όπου δε γνώριζαν ούτε το αλάτι ούτε τα καράβια· ούτε μπορούσαν να αναγνωρίσουν ένα κουπί, να το ξεχωρίσουν καν από ένα λιχνιστήρι.

Στριφογύρισε το αγγείο ανάμεσα στα χέρια του και είδε άλλες σκηνές, σαν αληθινές, ζωντανεμένες τώρα από το φως της λάμπας: οι φάσεις μιας άγριας και αιματηρής περιπέτειας, μια αναπόφευκτη πορεία... μακριά από τη θάλασσα, με σκοπό να επιστρέψει στη θάλασσα... και στον θάνατο.

Ο Περικλής Χαρβάτης έσφιξε το αγγείο στο στήθος του και σήκωσε το βλέμμα προς τον βορινό τοίχο του Άδυτου. Ήταν ανοιχτός.

Τρομαγμένος και κατάπληκτος αντίκρισε ένα στενό άνοιγμα, ένα παράλογο χάσμα πάνω στο αδρανές υλικό της πέτρας. Φαντάστηκε πως βρισκόταν εκεί από πάντα, πως δεν το είχε δει ωρύτερα επειδή το φως της λάμπας ήταν ασταθές, όμως μέσα του ένιωθε τη βεβαιότητα ότι ο ίδιος είχε ανοίξει διάπλατα εκείνο το σκοτεινό και απειλητικό στόμα. Έκανε μερικά βήματα και σκύβοντας, χωρίς να αφήσει το αγγείο, έπιασε από κάτω μια πέτρα και την πέταξε στο άνοιγμα. Η πέτρα χάθηκε χωρίς να κάνει κανέναν θόρυβο, ούτε πριν ούτε μετά, σαν να είχε πέσει στο πουθενά.

Η άβυσσος, λοιπόν, ήταν ατέρμονη;

Προχώρησε κι άλλο για να δώσει ένα τέλος στη σκοτεινή ψευδαίσθηση, φωνάζοντας όσο πιο δυνατά μπορούσε: «Όχι!» Όμως η φωνή του δεν αντήχησε, χάθηκε μέσα του, σβήνοντας όλες του τις δυνάμεις. Ένωσε τα πόδια του να λυγίζουν· να τον κυριεύει μια απέραντη παγωμάρα· να τον πλακώνει μια πανίσχυρη δύναμη. Το άνοιγμα εκείνο ήταν πιο δυνατό από οποιαδήποτε θέληση, μπορούσε να εκμηδενίσει οποιαδήποτε ενεργητικότητα.

Μπορούσε άραγε να κάνει πίσω; Τι νόημα θα είχε τότε η ζωή του; Μήπως δεν είχε παλέψει για χρόνια να βρει τις αποδείξεις της θεωρίας του που τόσες φορές την είχαν χλευάσει; Στο κάτω κάτω δεν είχε εγκαταλείψει ακόμη τον πραγματικό κόσμο κι ως ένιωθε να τον κυριεύει όλο και περισσότερο μια καινούργια και μυστηριώδης επίγνωση άγνωστων και ταυτόχρονα γνωστών βαθιά μέσα του πραγμάτων. Θα προχωρούσε κι άλλο, κρατώντας τη λάμπα με το ένα χέρι και σφίγγοντας στο στήθος με το άλλο τον θησαυρό του. Δεν είχε παρά να νικήσει μια βαθιά σιωπή κι ένα πυκνό σκοτάδι.

Προχώρησε, ενώ σκεφτόταν ότι στο τέλος της πορείας του θα συναντούσε και πάλι τον τοίχο. Έκανε λάθος. Το ισχνό χέρι του τεντώθηκε στο πουθενά, το φως της λάμπας χαμήλωσε για μια στιγμή και στο σημείο εκείνο τον πλημμύρισε η βεβαιότητα γι' αυτό που, τόσα χρόνια, μόνο αμυδρά είχε φανταστεί· αλλά την ίδια στιγμή ένωσε τη ζωή να σταματάει στις φλέβες του.

Υποχώρησε τρομοκρατημένος και αναζήτησε κλαίγοντας το άνοιγμα της στοάς που τον είχε οδηγήσει στο κατώφλι του βάραθρου. Σύρθηκε μέχρι τη σκάλα. Το αγγείο είχε γίνει ανυπόφορα βαρύ, μα δεν ήθελε να το αφήσει· προτιμούσε ακόμη και να πεθάνει κρατώντας το στο στήθος του σφιχτά, ώστε να τον βρουν έτσι και να γνωρίσει με τον θάνατό του εκείνη τη μοναδική και τελευταία δόξα. Καθώς απομακρυνόταν, η λάμπα σκόρπιζε και πάλι το φως της, ένιωθε όμως την καρδιά του να χτυπάει όλο και πιο αργά, όλο και πιο αδύναμα.

Σκοντάφτοντας, υποχώρησε κι άλλο και η εικόνα του τοίχου διαλύθηκε μέσα στη λάμψη από το φως της λάμπας. Κατάφερε να βρει την αρχή της σκάλας και σύρθηκε ψυχορραγώντας μέχρι την επάνω αίθουσα. Έκλεισε με τρομερή προσπάθεια το άνοιγμα, σύροντας την πέτρα στη θέση της. Τη σκέπασε και πάλι με χώμα, κατόπιν πήρε το αγγείο που το είχε ακουμπήσει καταγής κι έφτασε με κόπο μέχρι τον ξενώνα της μονής.

Δεν άντεχε πια τη θέα του αγγείου. Το τύλιξε βιαστικά με την

κουβέρτα από το ράντζο του, έπειτα με κόπο πήρε ένα φύλλο χαρτί κι ένα σιλό και βάλθηκε να γράφει. Όταν τελείωσε, έβαλε το γράμμα στον φάκελο, έγραψε τη διεύθυνση και το σφράγισε. Ένωθε ότι θα πέθαινε σύντομα.

Ο Άρης ρουφούσε αργά τον ελληνικό καφέ του και κάπνιζε ένα τσιγάρο ρίχνοντας τις στάχτες στα υπολείμματα του φαγητού μέσα στο πιάτο του. Με κάθε ρουφηξιά έστρεφε το βλέμμα προς τον δρόμο. Οι τελευταίοι πελάτες έφευγαν και ο ταβερνιάρης συμμαζευε.

Κάθε τόσο πλησίαζε στο παράθυρο κι έλεγε: «Μπορεί να βρέξει απόψε». Έβαλε τις καρέκλες ανάποδα πάνω στα τραπεζάκια και τώρα σφουγγάριζε. Το τηλέφωνο άρχισε να χτυπάει, ο ταβερνιάρης άφησε τη σφουγγαρίστρα και πήγε να το σηκώσει. Κατάγλωμος, με το στόμα ανοιχτό και το ακουστικό στο χέρι, κοίταζε τον Άρη που κάπνιζε. «Άρη, έλα δω... Χριστέ και Παναγιά μου! Έλα δω... σε ζητάνε...»

Ο Άρης πετάχτηκε πάνω κι άρπαξε το ακουστικό. Από την άλλη μεριά ακουγόταν ένας ρόγχος θανάτου, μια επίκληση που τη διέκοπταν κλάματα... η σχεδόν αγνώριστη φωνή του καθηγητή Χαρβάτη. Πέταξε τη γόπα που του έκαιγε τα δάχτυλα κι έτρεξε προς το αυτοκίνητο. Έβαλε μπρος και κατευθύνθηκε προς τον ναό όπου γίνονταν οι ανασκαφές, εκεί όπου έλαμπε ακόμη ένα φως. Μπήκε στην αυλή κάνοντας τις ρόδες να γλιστρήσουν πάνω στον πάγο και κατέβηκε αφήνοντας τη μηχανή αναμμένη. Πήρε από το πορτμπαγκάζ μια αξίνα και πλησίασε τη μισόκλειστη πόρτα, έτοιμος να αμυνθεί. Την άνοιξε με μια κλοτσιά και βρέθηκε μπροστά στον καθηγητή· είχε κουρνιαστεί σε μια γωνιά του δωματίου, κοντά στο τραπεζάκι με το τηλέφωνο, ενώ το ακουστικό κρεμόταν δίπλα στο κεφάλι του.

Το πρόσωπό του χαράκωναν βαθιές ρυτίδες και είχε μια χλωμάδα θανάτου ενώ το κεφάλι του τρανταζόταν από ένα ανεξέλεγκτο

τρέμουλο. Τα χέρια του έσφιγγαν στο στήθος του ένα περίεργο δέμα, τα πόδια του ήταν απλωμένα στο πάτωμα σαν παράλυτα, τα μάτια του, θλωμένα από τα δάκρυα, κινούνταν ελαφρά, ανεπαίσθητα, λες και το μυαλό του, κυριευμένο από τον πανικό, δεν μπορούσε να καθοδηγήσει το βλέμμα του να εστιάσει πουθενά.

Ο Άρης άφησε την αξίνα να πέσει και γονάτισε μπροστά του. «Θεέ μου, τι συνέβη... ποιος σας έφερε σ' αυτή την κατάσταση;» Άπλωσε τα χέρια προς το δέμα. «Δώστε το σ' εμένα... θα σας πάω στο νοσοκομείο, στην Πρέβεζα... αμέσως, Θεέ μου, αμέσως!»

Ο Χαρβάτης έσφιξε ακόμη πιο πολύ τα χέρια του γύρω από το δέμα. «Όχι. Όχι...»

«Είστε άσχημα... για όνομα του Θεού, ελάτε...»

Ο Χαρβάτης μισόκλεισε τα μάτια. «Άρη, άκου... κάνε ό,τι σου λέω, κατάλαβες; Πήγαινε με στην Αθήνα αμέσως».

«Στην Αθήνα; Όχι, ούτε να το σκέφτεσε... αν μπορούσατε μόνο να δείτε... θα σας πάω στο νοσοκομείο αμέσως... ελάτε, αφήστε με να σας βοηθήσω».

Το βλέμμα του γέρου καθηγητή σκλήρυνε απότομα, έγινε κοφτερό, η φωνή του αυταρχική. «Άρη, θα κάνεις ακριβώς ό,τι σου λέω. Πάρε το γράμμα από το τραπέζι και πήγαινε με στην Αθήνα, στη διεύθυνση που είναι γραμμένη στον φάκελο... Άρη, δεν έχω κανέναν στον κόσμο, ούτε καν φίλους. Αυτό που ανακάλυψα με σκοτώνει... και πιθανόν να σκοτώσει και πολλούς άλλους απόψε, καταλαβαίνεις; Πρέπει να συναντήσω κάποιον πρόσωπο, να του αναφέρω το αποτέλεσμα της έρευνάς μου... και να ζητήσω βοήθεια... αν είναι δυνατόν... αν έχουμε ακόμη χρόνο».

Ο Άρης τον κοίταξε αναστατωμένος. «Θεέ μου! Κύριε καθηγητά, τι είναι αυτά που λέτε;»

«Άρη, μη με προδώσεις, σε ξορκίζω σ' ό,τι αγαπάς περισσότερο στον κόσμο... κάνε αυτό που σου λέω... κάνε αυτό που σου λέω...» Ο φύλακας έσκυψε το κεφάλι γνέφοντας καταφατικά. «Αν πεθάνω προτού φτάσουμε, τότε θα παραδώσεις εσύ το γράμμα».

Ο Άρης έκανε άλλη μια προσπάθεια . «Δώστε μου τουλάχιστον το δέμα... θα το βάλω στο αυτοκίνητο...» Ο Χαρβάτης κούνησε αρνητικά το κεφάλι. «Μα καλά, τι είναι;» Ξαναρώτησε ο Άρης.

«Θα το πας στο δωμάτιο ασφαλείας στο υπόγειο του Εθνικού Μουσείου... θα βρεις το κλειδί στην τσέπη του σακακιού μου...»

«Όπως θέλετε, κύριε καθηγητά... μην ανησυχείτε, θα κάνω ό,τι μου λέτε... ελάτε, ακουμπήστε πάνω μου». Τον βάστηξε γερά με τα χέρια του, βγήκαν έξω και τον ακούμπησε απαλά στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου. Του έριξε μια τελευταία ματιά, πριν κλείσει την πόρτα – δε θα έφτανε ποτέ στην Αθήνα. Εκείνος ο άντρας είχε έρθει πρόσωπο με πρόσωπο με τον θάνατο... ήταν διαλυμένος. Ξαναγύρισε στο δωμάτιο, έβαλε το ακουστικό στη θέση του, πήρε το γράμμα κι έριξε μια γρήγορη ματιά τριγύρω. Όλα ήταν απολύτως ήσυχα, ούτε υπήρχαν ίχνη από το πέρασμα κάποιου ξένου μόνο μια γνώριμη μυρωδιά από κρεμμύδια και λάδι ελιάς. Μήπως ο γέρος τρελάθηκε έτσι στα ξαφνικά; Και πού βρήκε εκείνο το αντικείμενο που έσφιγγε στο στήθος του; Θα ήθελε να κατεβεί στον χώρο της ανασκαφής, όμως ο άντρας που ήταν ξαπλωμένος εκεί έξω στο αυτοκίνητο πέθαινε από τον φόβο και την αγωνία. Έκλεισε την πόρτα και επέστρεψε στο αυτοκίνητο.

«Φεύγουμε, κύριε καθηγητά. Πάμε στην Αθήνα... προσπαθήστε να ξεκουραστείτε... Ξαπλώστε πίσω και κοιμηθείτε αν μπορείτε». Έβαλε μπροστά. Ο γέρος δεν απάντησε. Η αναπνοή του έβγαινε κοφτή και με δυσκολία, αλλά έκανε κουράγιο ώσπου να φτάσει σε μια απίθανη συνάντηση στην Αθήνα.

Το αυτοκίνητο διέσχισε σαν σφαίρα τους έρημους δρόμους του χωριού, και ο ταβερνιάρης πίσω από τα βρόμικα τζάμια του το είδε να περνάει μέσα σ' ένα σύννεφο σκόνης και να παίρνει τον δρόμο για το Μεσολόγγι. Την άλλη μέρα θα είχε μια περιέργη ιστορία να διηγηθεί στον πρώτο του πελάτη.

«Κλάουντιο, είναι αργά... εγώ φεύγω. Εσύ τι θα κάνεις; Θα μπορούσαμε, πριν κοιμηθούμε, να πάμε για κανένα ποτό στην Πλάκα. Έχουμε συντροφιά και...»

«Όχι, ευχαριστώ, Μισέλ, θα μείνω κι άλλο. Θέλω να τελειώσω με τις καρτέλες· δεν αντέχω πια όλες αυτές τις βλακείες».

«Τόσο το χειρότερο για σένα. Έχω ραντεβού με τον Νόρμαν· ψαρέψαμε κάτι Ολλανδέζες τουρίστριες και θα τις πάμε για ποτό του Νίκου... μετά μπορεί να τις πάμε στην Κηφισιά, στο σπίτι του Νόρμαν».

«Όκεϊ, τυχεράκιδες! Τι να 'ρθω να κάνω εγώ, ο τρίτος στην παρέα;»

«Η αλήθεια είναι ότι εσύ είσαι πολύ ερωτευμένος για να 'χεις τέτοια στο μυαλό σου. Αύριο όμως τι θα κάνεις;»

«Μισέλ, άκουσα ότι αύριο θα υπάρξει μεγάλη κινητοποίηση στο Πολυτεχνείο. Οι τύποι της φοιτητικής επιτροπής λένε ότι θα κλειστούν μέσα. Θα γίνει μια μεγάλη συγκέντρωση διαμαρτυρίας ενάντια στο καθεστώς και στην αστυνομία. Φαίνεται πως η κατάσταση στη σχολή είναι ανυπόφορη. Υπάρχουν πράκτορες της αστυνομίας, κατάσκοποι... κόσμος που χάνεται και κανείς δεν ξέρει τι απέγινε...»

«Ποιος σου το είπε; Η Ελένη;»

«Ναι, η Ελένη. Εν πάση περιπτώσει, αυτά είναι γνωστά. Γιατί;»

«Τίποτε. Λοιπόν, τι θα κάνεις; Θα πας κι εσύ στο Πολυτεχνείο;»

«Όχι, δε θα πάω. Τι σχέση έχουμε εμείς; Είναι δική τους υπόθεση, κι έτσι είναι το σωστό... Θέλω όμως να είμαι εδώ τριγύρω, ποτέ δεν ξέρεις... Θα είναι και η Ελένη εκεί μέσα, φοβάμαι...»

«Καλώς. Λοιπόν, έτσι κι αλλιώς θα τα πούμε αύριο εδώ. Καληνύχτα, Κλάουντιο».

«Καληνύχτα, Μισέλ... χαιρετίσματα στον Νόρμαν».

Το αγόρι βγήκε και ύστερα από λίγο ακούστηκε ο ήχος από το Ντεσεβό του που ξεκινούσε μουγκρίζοντας.

Ο Κλάουντιο Σέτι άρχισε να επεξεργάζεται ξανά τα δελτία

των επιγραφών με τα οποία ήταν χρωσμένος. Κάποια στιγμή σηκώθηκε και πήγε στα ράφια για να συμβουλευτεί ένα βιβλίο, κι όπως το ξεφύλλιζε, ένα εγχειρίδιο έπεσε καταγής, δίπλα στα πόδια του. Έσκυψε για να το πιάσει και του έριξε μια ματιά. Το εξώφυλλο έγραφε:

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΧΑΡΒΑΤΗΣ

*Υποθέσεις σχετικά με τις τελετές νεκρομαντείας
στην Οδύσσεια, ραψωδία λ.*

Διάβασε τις πρώτες σελίδες με ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον, ξεχνώντας την πτυχιακή του εργασία. Στο μεταξύ, άρχισε να τον κυριεύει μια περίεργη ανησυχία, ένα αίσθημα απορίας και μοναξιάς.

Χτύπησε το τηλέφωνο κι έμεινε κάμποση ώρα να το κοιτάζει πριν αφήσει το βιβλίο του και το σηκώσει.

«Κλάουντιο...»

« Ελένη, καλή μου, εσύ είσαι;»

«Αγάπη μου, ακόμη μελετάς; Έφαγες για βράδυ;»

«Σκεφτόμουν να φάω εδώ κανένα σάντουιτς και να συνεχίσω».

«Πρέπει να σε δω. Απόψε θα επιστρέψω στη σχολή».

«Ελένη, μην πας, σε παρακαλώ...»

«Δεν μπορούμε να συναντηθούμε; Είμαι εδώ κοντά, στην ταβέρνα *Το βουνό*. Σε παρακαλώ...»

«Καλά, έρχομαι. Παράγγειλε να μου ετοιμάσουν κάτι... θα φάω κι εγώ μια μπουκιά».

Έβαλε τις σημειώσεις του μες στην τσάντα και καθώς ετοιμαζόταν να την κλείσει, έριξε ένα βλέμμα στο εγχειρίδιο που είχε αφήσει στο τραπέζι. Κρίμα να μην μπορεί να συνεχίσει το διάβασμα. Το ξανάβαλε στο ράφι, έκλεισε το παράθυρο, έσβησε τα φώτα και βγήκε ρίχνοντας στην πλάτη του ένα στρατιωτικό αμπέχονο με εσωτερική επένδυση από ψεύτικη γούνα.

Οι δρόμοι ήταν σχεδόν έρημοι. Περιπατούσε δίπλα στα αρ-

χαία μάρμαρα που ήταν διάσπαρτα στις υπώρειες του λόφου της Ακρόπολης, τα οποία έλαμπαν με μια αφύσικη λευκότητα κάτω από το φως του φεγγαριού και χώθηκε στον λαβύρινθο της Πλάκας. Κάθε τόσο, ανάμεσα από στέγες και ταράτσες, ξεπρόβαλλε στα δεξιά του ο όγκος του Παρθενώνα, σαν ένα θεϊκό καράβι κολλημένο στα βράχια, ανάμεσα στον ουρανό και στα σπίτια των ανθρώπων. Έφτασε στη μικρή πλατεία κοντά στον αρχαίο Πύργο των Ανέμων.

Καθώς πλησίαζε στην ταβέρνα, από το θαμπωμένο τζάμι μπορούσε να διακρίνει τα μαύρα μαλλιά της Ελένης. Η κοπέλα καθόταν μόνη με τους αγκώνες ακουμπισμένους στο τραπέζι και φαινόταν να παρακολουθεί τη λεπτή κορδέλα καπνού από το τσιγάρο της που καιγόταν στο τασάκι.

Την πλησίασε από πίσω κι έβαλε το χέρι του στα μαλλιά της. Εκείνη του το πήρε, χωρίς να γυρίσει καν, και το φίλησε.

«Φοβόμουν πως δε θα 'ρθεις».

«Συγγνώμη, δεν ήθελα παρακάλια... Θέλω μόνο να τελειώσω εκείνη τη δουλειά... να πάρω το πτυχίο μου... στο κάτω κάτω ο σκοπός μου είναι σοβαρός».

«Φυσικά και είναι σοβαρός. Υπάρχουν ντολμάδες και είπα να τους ζεστάνουν. Καλά δεν έκανα;»

«Πολύ καλά... οι ντολμάδες είναι ό,τι πρέπει».

Η κοπέλα έκανε νόημα και το γκαρσόνι έφερε δυο πιάτα και μια πιατέλα με το φαγητό.

«Είναι για αύριο».

«Ελένη, τι πάει να πει “είναι για αύριο”; Τι εννοείς;»

«Θα βγάλουμε ανακοίνωση από τον ραδιοφωνικό σταθμό του Πολυτεχνείου, θα καλέσουμε τον κόσμο σε γενική απεργία. Η κυβέρνηση θ' αναγκαστεί να πετάξει τη μάσκα και να δείξει το πραγματικό της πρόσωπο. Θα ξεσηκωθούν και οι φοιτητές στα πανεπιστήμια της Θεσσαλονίκης και της Πάτρας. Θα κάνουμε τέτοιον σαματά που θα μας ακούσουν σ' ολόκληρη την Ευρώπη».

«Και θα ξεκινήσεις τώρα την επανάσταση; Εντάξει, λοιπόν, η επανάσταση είναι για αύριο... Αποφασίσατε ποια ώρα;»

«Μη με κοροϊδεύεις. Εσύ είσαι Ιταλός. Τελειώνεις σε λίγο καιρό την πτυχιακή σου, γυρνάς στο σπίτι σου και βρίσκεις μια δουλειά... Εμείς εδώ ζούμε μια κόλαση. Αυτά τα γουρουνία στραγγαλίζουν τη χώρα, την ξεπουλάνε κομμάτι κομμάτι, την εκπορνεύουν. Πολλοί φίλοι χάνονται ξαφνικά μόνο και μόνο επειδή διαμαρτυρήθηκαν ή επειδή γράφτηκαν σε κάποιο πολιτικό κόμμα...»

«Ελένη, δε θα τα καταφέρετε... δεν έχετε καμιά ελπίδα. Εδώ είναι όπως στη Νότιο Αμερική: οι Αμερικανοί δεν το διακινδυνεύουν· προτιμούν τους στρατιωτικούς απ' οποιοδήποτε αριστερό κίνδυνο. Δεν έχετε άλλη λύση. Είναι ανώφελο, πίστεψέ με.»

«Πολύ πιθανόν. Εν πάση περιπτώσει, η απόφαση έχει παρθεί. Τουλάχιστον θα έχουμε προσπαθήσει.»

«Και υποθέτω ότι η επανάσταση δεν μπορεί να γίνει χωρίς εσένα.»

«Κλάουντιο, τι σ' έχει πιάσει; Πού πήγαν όλα εκείνα τα ωραία λόγια που μου 'λεγες για την ελευθερία και τη δημοκρατία και την κληρονομιά των αρχαίων, για τον Σωκράτη και τον Πλάτωνα κι όλες αυτές τις μαλακίες; Μιλάς σαν κανέναν υπάλληλο στο Κτηματολόγιο, γαμώτο μου!» Είχε αρχίσει να ανάβει.

Ο Κλάουντιο την κοίταξε για λίγο χωρίς να μιλάει. Θεέ μου, ήταν ωραία σαν την Ελένη της Τροίας, περήφανη κι αγέρωχη, με τα μικροκαμωμένα λεπτά της χέρια και τα μάτια τα σκοτεινά και βαθιά σαν τον νυχτερινό ουρανό, και το πουλόβερ πάνω στα στήθη της σαν πέπλο σμιλεμένο από τον Φειδία. Θα προτιμούσε να την κρατήσει ακόμη και αιχμάλωτη, παρά να ξέρει πως είναι εκτεθειμένη σε κάποιον κίνδυνο.

«Ελένη, τι θα κάνω αν σου συμβεί κάτι; Το ξέρεις... το ξέρεις ότι σκέφτομαι όπως κι εσύ... μόνο που δεν μπορώ να σε φανταστώ εκεί μέσα, να κινδυνεύεις. Τούτοι δω θα σας κάνουν κομματάκια... είναι σκέτοι χασάπηδες, αγάπη μου. Δε θα μπορέσετε ν' αντισταθείτε. Είστε κλεισμένοι μέσα εδώ και τρεις μέρες

και ο Πρωθυπουργός δε θα μπορέσει να συγκρατήσει άλλο τους στρατιωτικούς, ακόμη κι αν το θέλει στ' αλήθεια. Θα σας χτυπήσουν σύντομα, και μάλιστα βίαια, και ο κόσμος θα σας αφήσει μόνους. Φοβούνται, έχουν τις δουλειές τους, τις οικογένειές τους... έχουν περάσει τόσα κι η ζωή είναι μικρή...»

Η κοπέλα χαμογέλασε. «Έλα τώρα... Δεν μπορούν να μας κάνουν τίποτε. Θα είναι μια ειρηνική διαδήλωση, σ' το λέω. Δεν έχουμε όπλα».

Ένας πλανόδιος οργανοπαίκτης μπήκε στην ταβέρνα κι άρχισε να παίζει το μπουζούκι του, ενώ μερικοί πελάτες άρχισαν να τραγουδάνε μαζί του *Άσπρα, κόκκινα, κίτρινα...*, μια μελωδία που ο Κλάουντιο και η Ελένη είχαν τραγουδήσει πολλές φορές με τους φίλους τους και εκείνη τη στιγμή ακουγόταν ιδιαίτερα συγκινητική στ' αυτιά τους. Η Ελένη είχε βουρκώσει.

«Πόσες φορές το έχουμε τραγουδήσει... κι όμως είναι ακόμη ωραίο, έτσι;»

«Ελένη, έλα μαζί μου. Ας τ' αφήσουμε όλα κι ας πάμε στην Ιταλία. Θα παντρευτούμε... θα βρούμε δουλειά... ό,τι και να 'ναι καλό θα 'ναι...»

Η κοπέλα κούνησε το κεφάλι της και τα μαλλιά της γλίστρησαν στα μάγουλα και στον λαιμό.

«Έχω μια καλύτερη πρόταση. Πάμε στο σπίτι μου. Η Μαρία έχει πάει στον κινηματογράφο με το αγόρι της και δε θα γυρίσουν πριν από τα μεσάνυχτα. Ας κάνουμε έρωτα, Κλάουντιο, και μετά θα με πας στο Πολυτεχνείο. Δεν μπορώ να χάσω αυτή τη μέρα... θα είναι σπουδαία, όλοι οι νέοι της χώρας θα ξεσηκωθούν κι ίσως μας ακολουθήσει και ο κόσμος, δεν έχω χάσει ακόμη την ελπίδα μου».

Βγήκαν στον δρόμο και η Ελένη σήκωσε το βλέμμα της στον γαλήνιο ουρανό.

«Κοίταξε, αύριο θα έχει λιακάδα».

Γδύθηκε μπροστά του χωρίς δισταγμό και χωρίς έμφυτη ντροπή, έτσι όπως έκανε πάντα. Τον άφησε να την κοιτάξει και να την ποθήσει, περήφανη για την ομορφιά της και το θάρρος της, καθισμένη στην άκρη του κρεβατιού, ενώ τη φώτιζε το αδύναμο φως του φωτιστικού. Ο Κλάουντιο, γυμνός, γονάτισε τρέμοντας στα πόδια της και της φίλησε τα γόνατα, ακούμπησε το κεφάλι του στην κοιλιά της, χαϊδεύοντας για ώρα τους γοφούς της· έπειτα την ξάπλωσε στο κρεβάτι, την έκλεισε στην αγκαλιά του και τη σκέπασε με το πλατύ του στήθος και τις ανοιχτές του πλάτες, σαν να 'θελε να τη φυλακίσει μέσα στο σώμα του· ωστόσο, μέσα του ένιωθε να τον πλακώνει το σκοτάδι της νύχτας, βαρύ σαν βράχος, κρύο σαν μαχαίρι.

Κάθε τόσο άκουγε έναν ήχο μακρινό, σαν κεραυνό, και τον χτύπο μιας καμπάνας.

Η καρδιά του χτυπούσε έτοιμη να σπάσει, και η καρδιά της Ελένης χτυπούσε πάνω στη δική του, ανάμεσα στα υπέροχα στήθη της... Ωραία Ελένη, θαυμαστή και τρυφερή, ζεστή σαν τον ήλιο, κι αγαπημένη περισσότερο κι από την ίδια τη ζωή. Κανείς δε θα μπορούσε να σπάσει το αγκάλιασμά τους και να της κάνει κακό. Ήταν δική του για πάντα, ό,τι κι αν επρόκειτο να συμβεί.

Ντύθηκαν γυρίζοντας την πλάτη ο ένας στον άλλον, καθισμένοι στην άκρη του κρεβατιού κι ύστερα αγκαλιάστηκαν πάλι σαν να μην μπορούσαν να χωρίσουν.

«Τώρα συνόδευσέ με...» είπε η κοπέλα. Είχε ήδη ετοιμάσει μια τσάντα με μερικά ρούχα και λίγο φαγητό. Ο Κλάουντιο τη βοήθησε να φορέσει τη ζακέτα της.

Το τεράστιο όχημα αναπήδησε, δαγκώνοντας την άσφαλτο με τις ερπύστριές του και, ξερνώντας ένα πυκνό σύννεφο μαύρου καπνού, όρμησε βρυσώμενο μ' έναν εκκωφαντικό ήχο από σίδερα στους σκοτεινούς δρόμους. Από τη μισάνοιχτη πύλη του στρατώνα άλλα τεθωρακισμένα όρμησαν πίσω από το πρώτο, στρέφοντας

τα κανόνια και τις κάννες των πολυβόλων τους σε θέση βολής. Τα φώτα των προβολέων τους αντανακλούσαν πάνω στις επιφάνειές τους. Πίσω από τα τεθωρακισμένα βγήκαν μερικά καμιόνια γεμάτα στρατιώτες με στολή παραλλαγής. Κάθονταν στους πάγκους σοβαροί, με το κράνος κατεβασμένο ως τα μάτια και το όπλο στα γόνατά τους. Οι αξιωματικοί, με χαρακτηριστικά τραβηγμένα, έλεγχαν με το βλέμμα τον οπλισμό και τα ρούχα των στρατιωτών τους, κοιτάζοντας τους δείκτες του ρολογιού τους. Κάθε τόσο από τον ασύρματο έφταναν σαν κρώξιμο διαταγές, στις οποίες απαντούσαν μονολεπτικά. Ξεκινούσαν για μια αποστολή χωρίς δόξα.

Πέρασαν την Ελευσίνα και τον Πειραιά και κατευθύνθηκαν προς την πόλη χωρισμένοι σε δύο ομάδες: η μία έφτασε από τον νότο, μέσω της οδού Πειραιώς και της Ομόνοιας, η άλλη από τον βορρά, στρίβοντας στην Πατησίων και περνώντας μπροστά από το Εθνικό Μουσείο. Το αεράκι ξεδίπλωνε τα φύλλα μιας εφημερίδας πάνω στα άσπρα скалоπάτια, ανάμεσα στις κομπές, ιωνικού ρυθμού κολόνες.

Το τελευταίο τεθωρακισμένο στάθηκε λοξά στη διασταύρωση με την Αλεξάνδρας για να εμποδίζει την κυκλοφορία. Ο επικεφαλής άνοιξε τον πυργίσκο του οχήματος και ξεπρόβαλε το κεφάλι του για να ελέγξει την κατάσταση. Είχε τα ακουστικά του ασυρμάτου γύρω από τον λαιμό και τα χέρια περασμένα στη ζωστήρα του. Όταν κατέφθασε ένα αυτοκίνητο με μεγάλη ταχύτητα, με τα εκτυφλωτικά του φώτα αναμμένα, εκείνος έβγαλε αστραπιαία το πιστόλι του σηκώνοντας το αριστερό χέρι. Το αυτοκίνητο σταμάτησε σε μικρή απόσταση από τις ερπύστριες του ταγκ· κατέβηκε ένας άντρας με πρόσωπο κουρασμένο και μακριά γένια. Κοίταζε γύρω του σαν χαμένος.

«Δεν μπορείτε να περάσετε!» φώναξε ο αξιωματικός. «Το κέντρο της πόλης είναι μπλοκαρισμένο. Γυρίστε αμέσως πίσω».

Ο άντρας δεν κουνήθηκε. «Σας παρακαλώ», φώναξε, «αφήστε με να περάσω... Έχω έναν άρρωστο στο αυτοκίνητο... πρέπει να τον πάω στο νοσοκομείο».

«Όχι από δω. Πηγαίνετε τον στους Αμπελοκήπους ή στην Κηφισιά».

«Μα τι τρέχει; Τι κάνετε εδώ;»

«Σας είπα να κάνετε στην άκρη. Μη μ' αναγκάσετε να το επα-
ναλάβω», φώναξε ανυπόμονα ο αξιωματικός.

Ο άντρας επέστρεψε στο αυτοκίνητό του κι άνοιξε την πίσω πόρτα. «Κύριε καθηγητά... κύριε καθηγητά... δεν μπορούμε να μπούμε... Οι στρατιωτικοί έχουν καταλάβει όλη την περιοχή... Καθηγητά Χαρβάτη, μ' ακούτε; Απαντήστε μου, σας παρακαλώ!»

Ο Περικλής Χαρβάτης ήταν ξαπλωμένος στο πίσω κάθισμα, με το πρόσωπο μισοκρυμμένο στον γιακά του σακακιού του. Φαινόταν σαν να κοιμάται βαθιά. Ο Άρης έπιασε το χέρι του ήταν παγωμένο.

«Κύριε καθηγητά, δεν μπορούμε να περάσουμε... είναι μά-
ταιο, Θεέ μου... μάταιο. Θα σας πάω στο νοσοκομείο».

Μπήκε στο αυτοκίνητο και κατευθύνθηκε προς την Κηφι-
σιά. Στην αυλή του νοσοκομείου πλησίασε το φύλακα. «Γρήγο-
ρα, γρήγορα... για όνομα του Θεού, υπάρχει κάποιος άρρωστος,
πολύ άρρωστος... γρήγορα, είναι ζήτημα λεπτών!»

Δυο νοσοκόμοι τον πλησίασαν μ' ένα φορείο κι εκείνος ξά-
πλωσε πάνω τον γέρο καθηγητή για να τον φροντίσουν.

«Ήταν όλα μάταια», μουρμούρισε απαρηγόρητος. «Γιατί
έκανα ό,τι μου είπε;» Ο γέρος, όμως, δεν μπορούσε πια να τον
ακούσει.

Επέστρεψε στο αυτοκίνητο, έβγαλε από την τσέπη του το γράμ-
μα και διάβασε τη διεύθυνση. Βρισκόταν στο εσωτερικό της πε-
ριοχής που είχαν καταλάβει οι στρατιωτικοί, όμως δεν ήθελε να
το κρατήσει ούτε στιγμή πάνω του. Το ρολόι έδειχνε δύο η ώρα το
πρωί, ένιωθε διαλυμένος από την κούραση κι αυτή η αίσθηση του
παράλογου σχετικά με το ταξίδι του μες στη νύχτα τον τάραζε. Εκεί
όπου είχε φτάσει, άξιζε τον κόπο να το τραβήξει μέχρι το τέλος.

Ακολούθησε την οδό Αχαρνών, προσπαθώντας να προχωρή-
σει παράλληλα προς την Πατησίων, που ήταν γεμάτη τανκς, με

σκοπό να πλησιάσει όσο γινόταν περισσότερο στον προορισμό του χωρίς να τον αντιληφθούν. Πάρεκαρε σε μια μικρή πλατεία και προχώρησε για λίγο με τα πόδια, ενώ κάθε τόσο κρυβόταν σε κάποια πόρτα ή στη γωνία ενός σπιτιού αφήνοντας να περάσει κάποια περίπολος. Αναρωτιόταν τι συνέβαινε. Έφτασε επιτέλους στη διεύθυνση που ήταν γραμμένη στον φάκελο: *Διονυσίου 17*. Ήταν ένα παλιό σπίτι με μαδημένους σοβάδες και πράσινα παντζούρια, όμως στον αριθμό 17 δεν έμενε κανείς. Στο κάτω μέρος το ρολό ήταν σφαλισμένο με λουκέτο και πάνω διακρινόταν η ταμπέλα ενός τυπογραφείου. Νόμιζε πως ονειρεύεται.

«Ψάχνετε κάποιον;» Μια βαθιά βραχνή φωνή πίσω του τον έκανε να αναπηδήσει. Γύρισε απότομα και βρέθηκε μπροστά σ' έναν άντρα καμιά πενηνταριά χρόνων, μ' ένα γκρι παλτό κι ένα καπέλο από κετσέ, κατεβασμένο ως τα μάτια. Προσπάθησε να διακρίνει τα χαρακτηριστικά του, αλλά ο άντρας στεκόταν κόντρα στο φως.

«Εγώ... ψάχνω κάποιον Σταύρο Κουρά να του παραδώσω ένα γράμμα. Μου είπαν ότι μένει εδώ, μα βλέπω το ρολό κατεβασμένο... και το τυπογραφείο... Ίσως εσείς μπορείτε να μου δείξετε αν...»

Ο άντρας έμεινε να τον κοιτάζει σιωπηλός, με τα χέρια στις τσέπες, και ο Άρης ένιωσε το αίμα του να παγώνει.

«Ο Σταύρος Κουράς δεν υπάρχει, κύριέ μου». Έβγαλε το δεξί χέρι από την τσέπη και του το έτεινε. «Αν θέλετε, όμως, μπορείτε να δώσετε σ' εμένα το γράμμα».

Ο Άρης υποχώρησε και κουνώντας δύσπιστα το κεφάλι χτύπησε με την πλάτη στο ρολό. Άρχισε να τρέχει όσο πιο γρήγορα μπορούσε, χωρίς να τολμήσει ούτε μια φορά να κοιτάξει πίσω. Έφτασε στο αυτοκίνητό του και χώθηκε μέσα στρίβοντας το κλειδί. Η μηχανή δεν έπαιρνε μπρος. Γύρισε το κεφάλι για να ρίξει μια ματιά στον δρόμο απ' όπου είχε έρθει και τον είδε άδειο. Έστριψε πάλι το κλειδί, αλλά η μηχανή είχε μπουκώσει.

Τα ρουθούνια του γέμισαν από τη μυρωδιά της βενζίνης: έπρε-

πε να την αφήσει να εξαιμιστεί. Περιμένε λίγο ενώ κάθε τόσο γύριζε και κοίταζε πίσω. Όταν με την τελευταία προσπάθεια το αυτοκίνητο πήρε επιτέλους μπρος κι ενώ έστριβε το τιμόνι για να βγει στον κεντρικό δρόμο, έριξε ένα βλέμμα στον καθρέφτη: εκείνη τη στιγμή στο βάθος του στενού ξεπρόβαλε η μορφή του αγνώστου που του είχε απευθύνει τον λόγο. Ερχόταν προς το μέρος του προχωρώντας με κανονικό ρυθμό, χωρίς να βιάζεται.

Ο Κλάουντιο αγκάλιασε σφιχτά την κοπέλα, έπειτα την έσπρωξε μακριά του και την κοίταξε στα μάτια. «Είσαι αποφασισμένη λοιπόν... δεν μπορώ να κάνω τίποτε για να σε μεταπεισω ούτε να σ' επηρεάσω».

Η Ελένη χαμογέλασε και η λάμψη των ματιών της ήταν σαν να φώτιζε τη νύχτα. «Ανόητε, μόνο εσύ μετράς».

«Και η επανάσταση».

«Το έχουμε ήδη συζητήσει το θέμα και οι αντιρρήσεις σου δεν κατέρριψαν την ανάλυσή μου. Πήγαινε στο σπίτι και κοιμήσου ήσυχα. Αν όλα πάνε καλά, αύριο το βράδυ θα βγω και θα σε περιμένω στου Νίκου να πιούμε ένα ούζο».

Ο Κλάουντιο συννέφιασε. «Κι αν συμβεί κάτι;»

«Θα σε βρω εγώ, έτσι κι αλλιώς. Τώρα πια δεν μπορείς να μου ξεφύγεις για όλη την υπόλοιπη ζωή σου... Το ξέρεις καλά, μια Ελληνίδα από καλή οικογένεια δίνεται μόνο στον άντρα της ζωής της».

«Το αποφάσισα. Θα 'ρθω μέσα μαζί σου».

«Κλάουντιο, σταμάτα. Αύριο έχεις να παραδώσεις την εργασία σου. Κι έπειτα, δεν είναι εκεί η θέση σου... Δεν είσαι καν γραμμένος στο Πολυτεχνείο, ούτε ξέρεις καλά ελληνικά. Έλα, πήγαινε τώρα. Σε διαβεβαιώ πως δε θα συμβεί τίποτε και πως θα προσέχω... Αλήθεια, δε θα κάνω παλικαριές. Στην πύλη θα υπάρχει περιφρούρηση. Εγώ θα είμαι μέσα με την επιτροπή για να ετοιμάσουμε το κείμενο που θα στείλουμε στον Τύπο».

«Ορκίσου μου ότι θα φροντίζεις τον εαυτό σου και ότι αύριο θα έρθεις στου Νίκου».

«Εντάξει, σ' τ' ορκίζομαι». Του έδωσε ένα τελευταίο φιλή.

«Άκου... εγώ θα είμαι στη σχολή, δίπλα στο τηλέφωνο. Αν μπορείς, παίρνε με κάθε τόσο».

«Αν δε μας το κόψουν...»

«Εντάξει, λοιπόν».

«Γεια σου, χρυσέ μου».

«Αντίο, αγάπη μου».

Η Ελένη έφτασε τρέχοντας στην πύλη του Πολυτεχνείου. Δυο αγόρια και μια κοπέλα φύλαγαν κοντά σε μια μικρή πόρτα, την άνοιξαν αμέσως και την άφησαν να μπει. Η Ελένη γύρισε για να τον χαιρετήσει και μια λάμψη φώτισε το φλογισμένο από την υπερένταση πρόσωπό της. Ήταν λες και πήγαινε σε γιορτή.

Ο Κλάουντιο ανασήκωσε τον γιακά του για να προφυλαχτεί από τον κρύο αέρα που φυσούσε, θερίζοντας· ερχόταν από τον βορρά, διασχίζοντας χωρίς εμπόδια τη μακριά ευθεία της Πατησίων. Ο ουρανός ήταν καθαρός και γεμάτος αστέρια κι ήταν ξημέρωμα Σαββάτου. Ναι, η Ελένη είχε δίκιο. Τι μπορούσε να συμβεί σε μια νύχτα τόσο όμορφη ενώ ξημέρωνε γιορτή;

Δεν είχε πια όρεξη για ύπνο. Μπορούσε να πάει μέχρι την Ομόνοια όπου υπήρχε πάντα κάποιο μπαρ ανοιχτό, να πάρει την εφημερίδα που μόλις είχε κυκλοφορήσει και να πιει έναν ωραίο ελληνικό καφέ. Μπορεί να έβρισκε μάλιστα και καμιά ιταλική εφημερίδα: η *Stampa* είχε παρακολουθήσει από την πρώτη στιγμή τον ξεσηκωμό των φοιτητών, με ανταποκρίσεις στην πρώτη σελίδα, η *Corriere*, αντίθετα, δεν είχε μπει ακόμη στον χορό.

Έβγαλε ένα πακέτο Ρήγας, καινούργιο ακόμη, κι άναψε τσιγάρο στο φως ενός φανοστάτη. Όταν σήκωσε τα μάτια, ο γαλίνιος αέρας της νύχτας αναταράχτηκε ξαφνικά κι ένα τερατώδες όχημα ξεπρόβαλε από ένα πλαϊνό δρομάκι περνώντας μπροστά του και τυφλώνοντάς τον με τους προβολείς του. Έκανε μια στροπή γύρω από τον εαυτό του, σκίζοντας την ασφάλτο με τις ερπού-

στοιές του και στη συνέχεια κατευθύνθηκε βρυχώμενο προς το Πολυτεχνείο, ενώ το ακολουθούσαν άλλα δύο τεθωρακισμένα. Από την αντίθετη κατεύθυνση, ένα άλλο τανκ πλησίαζε γρήγορα. Ύστερα από ένα λεπτό σταμάτησαν μπροστά στο Πολυτεχνείο, στρέφοντας τον πυργίσκο με το κανόνι προς την κινοστοιχία του αιθρίου.

Ο Κλάουντιο ακούμπησε στον στύλο χτυπώντας με τη γροθιά του το παγωμένο σίδερο, πάλι και πάλι, μέχρι που αισθάνθηκε πόνος. Η Ελένη ήταν αιχμάλωτη.

Άρχισε να τρέχει και η καρδιά του κόντευε να σπάσει, καθώς ορμούσε στον λαβύρινθο των δρόμων στους πρόποδες του Λυκαβηττού. Σταμάτησε λαχανιασμένος και κατόπιν άρχισε πάλι να τρέχει χωρίς προορισμό, ώσπου βρέθηκε στην τεράστια κι έρημη πλατεία Συντάγματος. Μπροστά στη Βουλή, οι δύο εύζωνοι που φυλούσαν σκοπιά πηγαινοέρχονταν με το τελετουργικό τους βήμα, άγρυπνοι φρουροί του μνημείου του Άγνωστου Στρατιώτη. Το χρυσαφί και το μαύρο στα γιλέκα τους έλαμπε μες στη νύχτα και οι άσπρες φουστάνελες τους κυμάτιζαν στο φύσημα του αέρα. Από μακριά έμοιαζαν με κούκλες, σαν αυτές που κατακλύζουν τα ράφια των τουριστικών μαγαζιών στην Πλάκα. Πίσω τους, ο μεγάλος μαρμάρινος στρατιώτης, γυμνός, κοιμόταν τον αιώνιο ύπνο, και τα λόγια ενός μεγάλου από το παρελθόν, χαραγμένα στην πέτρα, έμοιαζαν με βροσιά εκείνη την κακορίζικη νύχτα.

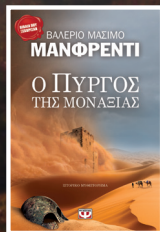
ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΞΕΧΩΡΙΣΑΝ

17 Νοεμβρίου 1973. Στο Νεκρομαντείο της αρχαίας Εφύρας, ο αρχαιολόγος Περικλής Χαρθάτης πεθαίνει μυστηριωδώς μόλις ανακαλύπτει το περίφημο αγγείο του Τειρεσία. Λίγες ώρες μετά, στην Αθήνα, κι ενώ ξεσπούν ταραχές στο Πολυτεχνείο, μια νεαρή και όμορφη φοιτήτρια συλλαμβάνεται, βασανίζεται και ξεψυχά στα χέρια της αστυνομίας, μπροστά στα μάτια του αγαπημένου της, του Κλάουντιο Σέτι.

Δέκα χρόνια αργότερα, η Ελλάδα συγκλονίζεται από μια σειρά δολοφονίες. Πρόκειται για εγκλήματα τα οποία αναβιώνουν τελετουργίες που περιγράφονταν σε αρχαίες προφητείες: πράξεις αναίτιες και παράδοξες για όσους δεν έζησαν τη φοιτητική εξέγερση ούτε γνωρίζουν το μυστικό του αγγείου του Τειρεσία.

Με τον καταγιστικό ρυθμό ενός αστυνομικού μυθιστορήματος, ο Βαλέριο Μανφρέντι αφηγείται μια περιπέτεια λουσμένη από τη μαγεία των αρχαίων μύθων, γεμάτη ένταση και ανατροπές, που διαδραματίζεται ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν, ανάμεσα στα ανθρώπινα πάθη και στις θεϊκές επιταγές. Μια ιστορία συναρπαστική, απρόβλεπτη μέχρι την τελευταία σελίδα, μέχρι το τελευταίο, αναπάντεχο εύρημα του συγγραφέα...

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΕΠΙΣΗΣ:

Εκδόσεις **ΨΥΧΟΓΙΟΣ**

www.psychogios.gr

ISBN: 978-960-274-772-8

9 789602 747728

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΜ: 02471

ΕΣΕΙΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ ΠΑΝΤΑ Σ' ΕΠΑΦΗ